

# سازمان‌های بین‌المللی:

## مزایا و مصونیت‌ها

مهداد فلاح اسدی

محقق دوره دکتری حقوق بین‌الملل

با دیباچه:

دکتر سید جمال سیفی

دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی

سرشناسه : فلاح‌اسدی، مهرداد، ۱۳۶۳-  
 عنوان و نام پدیدآور : سازمان‌های بین‌المللی: مزایا و مصونیت‌ها / مهرداد فلاح‌اسدی؛  
 با دیپاچه: دکتر سید جمال سیفی.  
 مشخصات نشر : تهران: جنگل: جاودانه، ۱۳۹۰.  
 مشخصات ظاهری : ۱۶۸ ص.  
 شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۹۸۱-۸۷۴-۰  
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا  
 موضوع : سازمان‌های بین‌المللی  
 شناسه افزوده : سیفی، سید جمال، ۱۳۳۳-، مقدمه‌نویس  
 رده‌بندی کننده : ۱۳۹۰ س ۸/ف ۸۳۹/ JZ  
 رده‌بندی دیویی : ۳۲۱/۲  
 شماره کتابشناسی ملی : ۲۵۹۵۶۴

جنگل

عنوان کتاب: سازمان‌های بین‌المللی: مزایا و مصونیت‌ها  
 مؤلف: مهرداد فلاح‌اسدی  
 ناشر: انتشارات جنگل، جاودانه  
 ناظر فنی: امین لشکری  
 نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۱  
 قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه  
 قیمت: ۳۰۰۰۰ ریال  
 شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۸۱-۸۷۴-۰

تلفن: ۰۶۶۴۸۲۸۳۰-۹-۶۶۴۸۶۱۱۵-۲۱-۰ <http://www.junglepub.org>

۰۳۱۱-۳۲۰۵۰۶۷-۳۲۰۳۸۰۰-۹ [email:// Info@junglepub.org](mailto:Info@junglepub.org)

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

## فهرست مطالب

|                                                                                                                                 |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| فصل اول: مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی .....                                                                         | ۱  |
| بخش اول- مصونیت قضایی .....                                                                                                     | ۵  |
| مبحث اول- شرح و بررسی چند قسبه .....                                                                                            | ۷  |
| مبحث دوم- دعوی شرکت کیهان فلر طوس و یونیسف .....                                                                                | ۱۱ |
| مبحث سوم- سازمان‌های بین‌المللی و اعمال رسمی و خصوصی .....                                                                      | ۱۵ |
| بخش دوم- تعرض ناپذیری اماکن، اموال و آرشو سازمان‌های بین‌المللی .....                                                           | ۱۶ |
| مبحث اول- حفاظت از اماکن دانشگاه سازمان ملل متحد توسط شرکت امنیتی خصوصی و نظر دفتر امور حقوقی (OLA) ملل متحد در این زمینه ..... | ۱۸ |
| مبحث دوم- سازمان‌های بین‌المللی و محدوده مقر، حاکمیت یا کنترل؟ .....                                                            | ۱۸ |
| بند اول- اختیار و کنترل سازمان ملل متحد بر اماکن منطبق به خود در محدوده مقر .....                                               | ۱۹ |
| مبحث سوم- اعطای پناهندگی در محدوده مقر .....                                                                                    | ۲۱ |
| مبحث چهارم- تعرض ناپذیری آرشو و اسناد سازمان .....                                                                              | ۲۱ |
| بخش سوم- مزایا و معافیت‌های مالی .....                                                                                          | ۲۴ |
| مبحث اول- معافیت از پرداخت مالیات مستقیم و غیرمستقیم .....                                                                      | ۲۴ |
| بند اول- معافیت از پرداخت مالیات مستقیم .....                                                                                   | ۲۴ |
| بند دوم- معافیت از پرداخت مالیات غیرمستقیم .....                                                                                | ۲۶ |
| مبحث دوم- معافیت از هر نوع حقوق گمرکی و ممنوعیت‌ها و محدودیت‌های مربوط به آن .....                                              | ۲۷ |
| مبحث سوم- مزایا و معافیت‌های مالی و ارزی .....                                                                                  | ۲۸ |
| بخش چهارم- تسهیلات ارتباطی و مخابراتی .....                                                                                     | ۲۹ |
| مبحث اول- نقض بخش ۹ و ۱۰ ماده ۳ کنوانسیون ۱۹۴۶ مزایا و مصونیت‌های سازمان ملل متحد به دلیل شنود مکالمات تلفنی سازمان ملل .....   | ۲۹ |
| مبحث دوم- وضعیت نهادها و مؤسسات مالی در زمینه تسهیلات ارتباطی و مخابراتی .....                                                  | ۳۲ |

|    |                                                                                                                       |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ۳۴ | مبحث سوم- استفاده از رمز و پیک و کیسه دیپلماتیک                                                                       |
| ۳۴ | بند اول- تعریف بسته یا کیسه دیپلماتیک (Diplomatic Pouch or Bag)                                                       |
|    | بند دوم- نظر دفتر امور حقوقی (OLA) سازمان ملل متحد راجع به بازرسی بسته و کیسه‌های سازمان                              |
| ۳۵ |                                                                                                                       |
| ۳۶ | مبحث چهارم- حق استفاده از پرچم و نشان                                                                                 |
| ۳۸ | بخش پنجم- وضعیت خاص کمیته بین‌المللی صلیب سرخ                                                                         |
| ۴۱ | بخش ششم- وضعیت خاص دبیرخانه مجمع مشورتی معاهده قطب جنوب                                                               |
| ۴۳ | <b>فصل دوم: مزایا و مصونیت‌های کارمندان و کارشناسان بین‌المللی</b>                                                    |
|    | بخش اول- تاریخچه و روند تکاملی اعطای مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی به کارمندان سازمان‌های بین‌المللی                  |
| ۴۵ |                                                                                                                       |
| ۴۶ | مبحث اول- تفاوت مزایا و مصونیت‌های دیپلماتیک و مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی                                          |
| ۴۶ | مبحث دوم- تعریف کارمند بین‌المللی                                                                                     |
| ۴۷ | بند اول- تنوع مشاغل در سازمان‌های بین‌المللی                                                                          |
| ۴۸ | بند دوم- تقسیم کارمندان سازمان ملل متحد بر اساس پست سازمانی در ۳ گروه اصلی                                            |
| ۵۳ | بخش دوم- انواع مصونیت‌ها و مزایای کارمندان بین‌المللی                                                                 |
| ۵۳ | مبحث اول- مصونیت قضایی                                                                                                |
| ۵۸ | نظر دفتر امور حقوقی ملل متحد در خصوص بازجویی از کارمندان سازمان                                                       |
| ۵۹ | مبحث دوم- معافیت مالیاتی                                                                                              |
| ۶۱ | مبحث سوم- معافیت از انجام خدمات ملی                                                                                   |
| ۶۳ | مبحث چهارم- معافیت از محدودیت‌های مهاجرتی و ثبت بینندگان                                                              |
| ۶۳ | محدودیت‌های اعمال شده از سوی برخی از دولت‌ها                                                                          |
|    | مبحث پنجم- تسهیلات ارزی، تسهیلات خروج از محل فعالیت در زمین‌های بحرانی و حق وارد کردن اثاثیه و لوازم بدون عوارض گمرکی |
| ۶۶ |                                                                                                                       |
| ۶۸ | مبحث ششم- جواز عبور (لسه پاسه) و تسهیلات مسافرتی کارمندان سازمان‌های بین‌المللی                                       |
| ۶۹ | بند اول- گواهینامه سازمان ملل متحد                                                                                    |
| ۷۰ | بند دوم- جواز عبور (لسه پاسه) سازمان ملل متحد                                                                         |
| ۷۱ | بند سوم- گواهینامه خانواده                                                                                            |
| ۷۱ | بند چهارم- وضعیت سازمان‌های بین‌المللی دیگر                                                                           |
| ۷۴ | بخش سوم- مزایا و مصونیت‌های کارشناسان بین‌المللی                                                                      |
| ۷۴ | مبحث اول- تعریف کارشناس بین‌المللی                                                                                    |

|                                                                                                                      |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| مبحث دوم- انواع مزایا و مصونیت‌های کارشناسان بین‌المللی.....                                                         | ۷۴  |
| مبحث سوم - شرح و بررسی دو قضیه در رابطه با تفسیر و اجرای کنوانسیون ۱۹۴۶ مزایا و مصونیت‌های سازمان ملل متحد.....      | ۷۵  |
| بند اول - قابلیت اجرای بخش ۲۲ کنوانسیون ۱۹۴۶ مزایا و مصونیت‌های ملل متحد (قضیه مازیلو) .....                         | ۷۵  |
| بند دوم - اختلاف مربوط به مصونیت قضایی گزارشگر ویژه کمیسیون حقوق بشر (قضیه کمپاسامی) .....                           | ۷۸  |
| بخش چهارم- مزایا و مصونیت‌های کارمندان سازمان ملل متحد در زمان برگزاری جلسات و کنفرانس‌ها در خارج از مقر سازمان..... | ۸۱  |
| بخش پنجم- موافقتنامه‌های مربوط به عملیات حفظ صلح ملل متحد.....                                                       | ۸۱  |
| بخش ششم- مسأله رابطه بین مزایا و مصونیت‌ها و استقلال دبیرخانه.....                                                   | ۸۴  |
| بخش هفتم- انصراف از مصونیت کارمندان.....                                                                             | ۸۵  |
| مبحث اول- رای دادگاه اداری سازمان ملل متحد.....                                                                      | ۸۵  |
| مبحث دوم- قابلیت انتساب دکتین عنصر نامطلوب به کارمندان سازمان‌های بین‌المللی.....                                    | ۸۶  |
| بند اول- معاون مدیر منطقه‌ای UNRWA.....                                                                              | ۸۷  |
| بند دوم- ناظران نظامی.....                                                                                           | ۸۷  |
| بند سوم- دبیرکل اسبق سازمان ملل متحد.....                                                                            | ۸۸  |
| بند چهارم- اقدام اخیر دولت افغانستان.....                                                                            | ۸۸  |
| بخش هشتم- تعریف و مفهوم وفاداری بین‌المللی کارمند به سازمان.....                                                     | ۹۱  |
| مبحث اول- رابطه بین وفاداری بین‌المللی کارمند و وفاداری وی به دولت متبوع خود.....                                    | ۹۱  |
| مبحث دوم- سازگاری بین وفاداری ملی و بین‌المللی.....                                                                  | ۹۲  |
| مبحث سوم- اصل قابل اعمال بر تعارض وفاداری‌ها (وفاداری ملی و بین‌المللی).....                                         | ۹۲  |
| بخش نهم- مخاطرات فراروی کارمندان سازمان‌های بین‌المللی.....                                                          | ۹۳  |
| فصل سوم: مزایا و مصونیت‌های هیأت‌های نمایندگی و نمایندگان دولت‌ها در سازمان‌های بین‌المللی.....                      | ۹۵  |
| بخش اول- انواع مزایا و مصونیت‌های نمایندگان دولت‌ها نزد سازمان‌های بین‌المللی.....                                   | ۹۸  |
| مبحث اول- ویزای دیپلماتیک و مزایا و مصونیت‌های نمایندگان دولت‌ها.....                                                | ۹۹  |
| مبحث دوم- وضعیت نمایندگان اعضای ناظر در سازمان‌های بین‌المللی.....                                                   | ۱۰۰ |
| مبحث سوم- وظیفه دولت‌های میزبان در تسهیل ورود نمایندگان و رؤسای دولت‌ها به محدوده مقر.....                           | ۱۰۱ |

- بند اول - امتناع دولت ایالات متحده از صدور ویزا برای یاسر عرفات ..... ۱۰۳
- بند دوم - التزام به داوری بر طبق بخش ۲۱ موافقتنامه مقر بین سازمان ملل متحد و ایالات متحده مورخ ۲۶ ژوئن ۱۹۴۷ (قضیه دفتر سازمان آزادیبخش فلسطین) ..... ۱۰۵
- بند سوم - عدم صدور مجوز برای هواپیمای حامل وزیر امور خارجه عراق جهت فرود در فرودگاه جان اف کندی نیویورک ..... ۱۱۰
- بند چهارم - اظهارات نمایندگان ایران و کوبا خطاب به کمیته ناظر بر روابط با کشور میزبان ..... ۱۱۱
- مبحث چهارم - حفاظت از اماکن هیئت نمایندگی دولت‌ها نزد سازمان‌های بین‌المللی ..... ۱۱۲
- بند اول - گزارش سال ۱۹۸۸ کمیته ناظر بر روابط با دولت میزبان در رابطه با مسأله حفاظت از اماکن هیئت‌های نمایندگی و تأمین امنیت کارکنان آن ..... ۱۱۳
- بخش دوم - قابلیت انتساب اکثرین عضو نامطلوب به نماینده یک دولت نزد سازمان بین‌المللی از سوی دولت میزبان ..... ۱۱۸
- قضیه اختلاف بین دولت مشترک المنافع دومینیکا و سوئیس ..... ۱۱۸
- نتیجه‌گیری ..... ۱۲۴
- فهرست منابع ..... ۱۲۹

## دیباچه

گسترده‌گی و تنوع حوزه فعالیت سازمان‌های بین‌المللی و نقش مؤثر آنها در عرصه روابط بین‌المللی ایجاب می‌نماید که این سازمان‌ها جهت نیل به اهداف و حفظ استقلال خود از مزایا و مصونیت‌های کارکردی برخوردار شوند. این مزایا و مصونیت‌ها منحصر به خود سازمان و ارکان اصلی و فرعی آن نمی‌باشد بلکه کارمندان و کارشناسان سازمان و همچنین نمایندگان دولت‌های عضو نیز به جهت فعالیت‌هایی که در چارچوب اهداف و اشتغالات سازمان انجام می‌دهند، از مزایا و مصونیت‌های مربوط بهره‌مند می‌باشند. نظر به اهمیت حفظ استقلال و بی‌طرفی سازمان و مأموران آن، مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی یکی از موضوعات مبتلا به سازمان‌های بین‌المللی است که تضمین‌کننده پیشبرد اهداف سازمان می‌باشد. این مزایا و مصونیت‌ها صرفاً در راستای تحقق اهداف سازمان اعطا می‌شوند. اصل راهنما این است که بایستی یک مبنای کارکردی برای مصونیت‌ها وجود داشته باشد تا از این طریق استقلال سازمان تأمین شود. به عبارت دیگر مبنای اعطای مزایا و مصونیت‌ها به سازمان‌های بین‌المللی این است که آنها بتوانند وظایف و اشتغالات خود را به‌صورت مؤثر اعمال و پیگیری نمایند.

در این کتاب که در واقع پایان‌نامه فوق لیسانس آقای فلاح اسدی تحت عنوان "مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و حل‌وفصل اختلافات راجع به آن" به راهنمایی اینجانب می‌باشد، یک تحقیق جامع و تصویر شفاف از مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و کارمندان و کارشناسان آنها و همچنین مزایا و مصونیت‌های هیئت‌های نمایندگی و نمایندگان دولت‌ها در سازمان‌های بین‌المللی ارائه شده است. در این تحقیق نویسنده ضمن تمرکز بر تبیین و تحلیل مزایا و مصونیت‌ها و همچنین حل‌وفصل اختلافات راجع به آن بر اساس معاهدات مؤسس، معاهدات و کنوانسیون‌های ناظر بر مزایا و مصونیت‌ها، موافقت‌نامه‌های مقرر، آراء مراجع قضایی داخلی و بین‌المللی و ... کوشیده است دورنمای مختصری از حقوق کارگزاری مدنی بین‌المللی را ارائه نماید تا خلا موجود در ادبیات حقوقی کشورمان در این زمینه تا حدی مرتفع گردد و عرصه را برای تحقیقات آتی

فراهم نماید. شاید بتوان گفت مهمترین ویژگی اثر حاضر توانایی تحسین برانگیز مؤلف محترم در ارائه اثری جامع، هم از حیث گستره سازمان‌های بین‌المللی مورد بررسی و هم از حیث محدوده زمانی مورد شمول، و در عین حال منسجم، می‌باشد.

این موفقیت را به جناب آقای فلاح اسدی صمیمانه تبریک می‌گویم و امیدوارم این اثر برای دانشجویان و محققان حقوق بین‌الملل و خصوصاً کارشناسان و دیپلمات‌هایی که در حوزه سازمان‌های بین‌المللی فعالیت می‌نمایند، مفید واقع گردد.

دکتر سیدجمال سیفی

دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی

آذر ۱۳۹۰



## مقدمه

یکی از مهمترین پیامدهای تحولات مختلف در دو قرن اخیر گسترش روابط بین‌المللی بوده است. بی‌شک رشد شکست‌انگیز کمی سازمان‌های بین‌المللی نیز از برجسته‌ترین جنبه‌های گسترش روابط بین‌المللی در قرن بیستم بوده است.

گفتنی است که دیپلماسی بین‌المللی یا چند جانبه<sup>۱</sup> همان روند تکاملی را پیموده است که دیپلماسی سنتی طی کرده است. بدین معنا که در عرصه روند تکاملی دیپلماسی سنتی<sup>۲</sup> از اعزام نمایندگان موقت<sup>۳</sup> توسط واحدهای سیاسی و دولت‌ها به ایجاد نمایندگی‌های دائمی<sup>۴</sup> رسیده‌ایم. عرصه دیپلماسی چند جانبه هم گذار از کنفرانس‌های موقتی<sup>۵</sup> به تأسیس سازمان‌های بین‌المللی دائمی<sup>۶</sup> را تجربه کرده است. در این بین ارتباطات روزافزون بین‌المللی نقش مؤثری در پیدایش و توسعه سازمان‌های بین‌المللی داشته است. اولین سازمان بین‌المللی که پا به عرصه وجود گذاشته است، کمیسیون رودخانه دانوب<sup>۸</sup> است که در سال ۱۸۵۶ میلادی تأسیس شد و هنوز هم به حیات خود ادامه می‌دهد. اولین سازمان چندجانبه عام، اتحادیه جهانی پست<sup>۹</sup> است که با نام اتحادیه عمومی پست<sup>۱۰</sup> در سال ۱۸۷۴ تأسیس شد و هنوز هم به فعالیت می‌پردازد.<sup>۱۱</sup>

1- International or Multilateral Diplomacy

2- Traditional Diplomacy

3- *ad hoc* Representatives

4- Permanent Legations

5- *ad hoc* Conferences

6- Permanent International Organizations

7- S. Frey, Linda, & Frey, Marsha, A Diplomatic Analogy: International Functionaries and their privileges, p. 2; available at Diplo Foundation Website:

[www.diplomacy.edu/books/mdiplomacy\\_book/Frey\\_Frey/Frey\\_Frey.htm](http://www.diplomacy.edu/books/mdiplomacy_book/Frey_Frey/Frey_Frey.htm).

8- Danube River Commission.

9- Universal Postal Union (UPU).

10- General Postal Union.

11- Crawford, James, Holding International organizations and their Members to Account, Fifth Steinkraus-Cohen International Law Lecture, p. 1; available at:

[www.law.cam.ac.uk/docs/view.php?doc=4135](http://www.law.cam.ac.uk/docs/view.php?doc=4135).

تأسیس سازمان‌های بین‌المللی از سال ۱۹۴۵، یعنی از پایان جنگ جهانی دوم به بعد رشد فزاینده‌ای داشته است.<sup>۱</sup>

در حال حاضر بیش از ۲۰۰۰ سازمان بین‌الدولی وجود دارد که اکثراً بعد از جنگ جهانی دوم پا به عرصه وجود گذاشته‌اند. این سازمان‌ها با تنوع فراوان از سازمان‌های با صلاحیت عام و عضویت جهانی مثل سازمان ملل متحد (UN) گرفته تا سازمان‌های منطقه‌ای با عضویت محدود و کارکرد تخصصی مثل ناتو (NATO) جایگاه ویژه‌ای در عرصه روابط بین‌المللی دارند.<sup>۲</sup>

علیرغم تنوع فراوان سازمان‌های بین‌المللی در چند ویژگی با یکدیگر اشتراک دارند:<sup>۳</sup>

- ۱- تأسیس سازمان بین‌المللی به وسیله یک معاهده به نام معاهده مؤسس<sup>۴</sup> و یا قطعنامه‌های سازمان‌های بین‌المللی یا سند نهایی کنفرانس.
- ۲- عضویت دولت‌ها در سازمان‌های بین‌المللی.
- ۳- شخصیت حقوقی بین‌المللی مستقل از اعضاء.
- ۴- تأمین مالی و بودجه سازمان توسط اعضاء.
- ۵- ایجاد دبیرخانه‌های دائمی برای سازمان‌های بین‌المللی.

از میان ویژگی‌های مذکور آن چه که در این تحقیق حائز اهمیت اساسی است، شخصیت حقوقی بین‌المللی سازمان است که مدخل ورود به بحث مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی است.<sup>۵</sup> دیوان بین‌المللی دادگستری (ICJ) با توجه به این واقعیت در رأی مشورتی سال ۱۹۴۹ خود در قضیه جبران خسارات وارده به سازمان ملل متحد<sup>۶</sup> مقرر داشت که «سازمان ملل یک تابع حقوق بین‌الملل است و اهلیت دارا شدن حقوق و تکالیف بین‌المللی را دارد».

1- Ibid. p. 2.

2- Harris, D.J., Cases and Materials on International Law, Sweet & Maxwell, Sixth Edition, 2004, p. 139.

3- Aust, Anthony, Handbook of International Law, CUP, First published, 2005, pp. 196-197.

4- Constituent treaty

۵- منظور از مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی (International Privileges and Immunities) در این تحقیق،

مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی است و با مزایا و مصونیت‌های دیپلماتیک و کنسولی (Diplomatic Privileges and Immunities) تفاوت دارد.

6- Reparation for Injuries suffered in the service of the United Nations, Advisory opinion, ICJ Reports, 1949, p. 174.

زمانی تصور می‌شد که دولت تنها نهادی است که دارای شخصیت حقوقی بین‌المللی است و توانایی به عهده گرفتن حقوق و تعهدات در نظام بین‌المللی را داراست. واقعیت این است که در قرن نوزدهم فعالیت دولت‌ها بخش اصلی تعاملات بین‌المللی را تشکیل می‌داد و دولت‌ها تابعان اصلی نظام حقوقی بین‌المللی بودند. اما تأسیس و گسترش سازمان‌های بین‌المللی در قرن بیستم، به ویژه پس از جنگ جهانی دوم این مسأله را متجلی ساخت که فعالیت سازمان‌های بین‌المللی بخش عمده مناسبات بین‌المللی را رقم می‌زند و دولت‌ها، تعاملات و نیازها و منافع خود را در چارچوب این سازمان‌ها پیگیری می‌نمایند.<sup>۱</sup> پس از گذشت مدتی شخصیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی مورد تصدیق واقع شد. نهایتاً در سال ۱۹۴۹ بود که دیوان بین‌المللی دادگستری در رأی مشورتی خود شخصیت حقوقی سازمان را مورد تأیید قرار داد. البته این قضیه راجع به دعوی سازمان ملل متحد علیه یک دولت بود و نه دعوی یک دولت علیه سازمان ملل.<sup>۲</sup> کنت فولک برنادو<sup>۳</sup> تبعه سوئد، فرستاده ویژه دبیرکل سازمان ملل متحد و مذاکره کننده ارشد ترک مخاصمه بین فلسطین و اسرائیل بود که در سپتامبر ۱۹۴۸ توسط یک گروه شبه نظامی ترور شد<sup>۴</sup> که اسرائیل مسئول عمل آن گروه بود. اسرائیل در آن زمان عضو سازمان ملل متحد نبود. سؤالی که در این قضیه مطرح شد آن بود که آیا سازمان ملل متحد می‌تواند به عنوان یک شخص حقوقی علیه اسرائیل به دلیل خسارات وارده به سازمان طرح دعوی نماید؟ دیوان بین‌المللی دادگستری در رأی مشورتی خود چنین مقرر داشت: «سازمان دارای شخصیت بین‌المللی است. البته این بدین معنا نیست که بگوییم همانند دولت می‌باشد و یا شخصیت حقوقی آن و حقوق و تکالیفش همانند دولت است، که مسلماً این‌طور نیست. صرفنظر از معنای اصطلاح «دولت»<sup>۵</sup> باز هم اطلاق آن به سازمان پذیرفته نیست. آن چه مد نظر است، این است که سازمان تابع حقوق

1- Crawford, James, Holding International organizations and their Members to Account, Fifth Steinkraus-cohen International Law Lecture, p. 2; available at: [www.law.cam.ac.uk/docs/View.php?doc=4135](http://www.law.cam.ac.uk/docs/View.php?doc=4135).

2- Ibid. p. 4.

3- Count Folk Bernadotte.

4- Harris, D.J., Cases and Materials on International Law, Sweet & Maxwell, Sixth Edition, 2004, p. 131.

5- Super State.

بین‌الملل می‌باشد و توانایی دارا شدن حقوق و تکالیف بین‌المللی را دارد و نتیجتاً اهلیت طرح دعاوی بین‌المللی را به منظور حفظ حقوق خود دارد».<sup>۱</sup>

متعاقب رأی مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری، مجمع عمومی سازمان ملل متحد به دبیرکل اختیار داد که از اسرائیل به دلیل ترور کنت فولک برنادو غرامت مطالبه نماید. متعاقباً در سال ۱۹۵۰ اسرائیل خسارت مربوط را پرداخت کرد.<sup>۲</sup>

به علاوه در ماده ۵ طرح پیش نویس کمیسیون حقوق بین‌الملل که توسط لئوناردو دیاز گنزالس مخیر ویژه آن کمیسیون،<sup>۳</sup> راجع به روابط بین دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی<sup>۴</sup> تهیه شده، آمده است:

سازمان‌های بین‌المللی بر طبق حقوق بین‌الملل و حقوق داخلی کشورهای عضو از شخصیت حقوقی برخوردارند. سازمان‌های بین‌المللی مطابق اسناد مؤسس خود از اهلیت لازم برای انعقاد قرارداد، تحصیل یا واگذاری اموال منقول و غیرمنقول و اقامه دعاوی برخوردارند.<sup>۵</sup>

1- Reparation for Injuries suffered in the service of the United Nations. Advisory opinion. ICJ Reports, 1949, p. 174.

2- Harris, *op.cit.* p.138.

3- ILC Special Rapporteur Leonardo Diaz Gonzalez.

۴- بخش دوم موضوع: وضعیت، مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و کارمندان آن؛ لازم به ذکر است که کمیسیون حقوق بین‌الملل از سال ۱۹۵۸ مطالعه بر روی رابطه بین دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی را در دستور کار خود قرار داد. اولین مخیر ویژه کمیسیون آقای عبدال ایل اریان بود که مسئول بررسی و مطالعه قسمت اول موضوع یعنی وضعیت، مزایا و مصونیت‌های نمایندگان دولت‌ها نزد سازمان‌های بین‌المللی شد که مجموع گزارش‌های وی منجر به تصویب کنوانسیون ۱۹۷۵ وین راجع به نمایندگی دولت‌ها در روابط خود با سازمان‌های بین‌المللی جهانی شد. در سال ۱۹۷۶ کمیسیون مخیر قسمت اول موضوع را مأمور کرد که مقدمات مطالعه بخش دوم موضوع یعنی وضعیت، مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و کارمندان آن را آغاز کند. متعاقباً در سال ۱۹۷۹ کمیسیون آقای لئوناردو دیاز گنزالس را به عنوان مخیر ویژه خود جهت بررسی و مطالعه قسمت دوم موضوع برگزید. مخیر ویژه کمیسیون چندین گزارش تهیه نمود تا اینکه در سال ۱۹۹۲ کمیسیون با توجه به عدم استقبال دولت‌ها از کنوانسیون ۱۹۷۵ وین و همچنین وجود تعداد بسیاری اسناد و معاهدات و کنوانسیون‌های مزایا و مصونیت‌ها و موافقتنامه‌های مقرر تصمیم گرفت که مطالعه قسمت دوم موضوع را از دستور کار خود خارج نماید و هرگونه اقدام بعدی در این زمینه را موکول به تصمیم مجمع عمومی نماید. برای مشاهده گزارش‌های مخیران ویژه کمیسیون مراجعه کنید به: [www.un.org/law/ilc](http://www.un.org/law/ilc).

با توجه به مطالب پیش گفته، روشن است که رویه قضایی بین‌المللی به ویژه آراء دیوان بین‌المللی دادگستری و رویه دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی حاکی از آن است که سازمان‌ها صرف‌نظر از اسناد مؤسس خود، از منظر اختیارات و اشتغالات و وظایف، شخصیت بین‌المللی خود را تثبیت نموده و نشان داده‌اند که از نظر حقوقی نهادهایی مستقل و جدای از اعضای مؤسس خود می‌باشند.

در کنفرانس سانفرانسیسکو، اعطای شخصیت به سازمان ملل در عرصه حقوق بین‌الملل و حقوق داخلی کشورها از این جهت بود تا مشکلات اداری که براساس عدم پیش‌بینی این قواعد در جامعه ملل پیش آمد، در ارتباط با سازمان ملل بروز نکند.<sup>۱</sup> آخرین عبارت به کار رفته در ماده ۱۰۴ منشور ملل متحد<sup>۲</sup> به معنی ایجاد محدودیت‌های کارکردی در باب اهلیت سازمان ملل نیست بلکه بدین معنی است که کل ماده ۱۰۴ باید براساس کارکرد و اشتغالات سازمان ملل تفسیر و درک شود. بند ۱ ماده ۳۱ کنوانسیون حقوق معاهدات وین نیز مقرر می‌دارد: تفسیر هر معاهده باید در پرتو موضوع و هدف آن معاهده صورت گیرد.<sup>۳</sup>

لازم به ذکر است که اهلیت سازمان‌های بین‌المللی بر ضرورت کارکردی<sup>۴</sup> استوار شده است. براساس مفهوم ضرورت کارکردی یک سازمان مستحق برخورداری از آن اختیاراتی است که دقیقاً برای انجام وظایف و دستیابی به اهداف ضروری باشد.<sup>۵</sup> از جمله اختیاراتی که سازمان بین‌المللی جهت دستیابی به اهداف و تضمین استقلال عمل خود داراست، اهلیت انعقاد معاهده از جمله معاهدات مربوط به مزایا و مصونیت‌های سازمان و کارمندان آن و موافقتنامه‌های مقرر<sup>۶</sup> است.<sup>۷</sup>

1- Simma, Bruno, The Charter of the United Nations, A Commentary, First published, OUP, 1995, p. 1126.

۲- ماده ۱۰۴ منشور ملل متحد مقرر می‌دارد: سازمان در خاک هر یک از اعضاء از اهلیت حقوقی که برای انجام وظایف و رسیدن به مقاصد آن ضروری است، متمتع می‌گردد.

3- Ibid. p. 1127.

4- Functional Necessity.

5- Bekker, Peter H.F., The Legal position of Intergovernmental organizations. A Functional Necessity Analysis of their Legal Status and Immunities, Martinus Nijhoff, 1994, p. 39.

6- Headquarters or Seat Agreements

7- Harris, D.J., Cases and Materials on International Law, Sixth Edition (2004). Sweet & Maxwell, p. 139.

## معنای لغوی مزایا و مصونیت

مزایا جمع مزیت به معنای آنچه که کسی یا چیزی به واسطه آن بر نوع خود برتری داشته باشد.<sup>۱</sup> مصونیت به معنای محفوظ بودن و مصون بودن می‌باشد.<sup>۲</sup>

## معنای اصطلاحی

مصونیت در اصطلاح وضع مخصوصی است که دارنده آن از تعرض معاف و محفوظ است.<sup>۳</sup> مصونیت به معنای معافیت عمومی کارکنان دیپلماتیک در برابر قوانین دولت پذیرنده است.<sup>۴</sup> مزایا به مفهوم حق ویژه قانونی و معافیت است که به شخص یا گروهی از اشخاص اعطا می‌شود.<sup>۵</sup>

بنابراین مصونیت عبارت از حقی است که به موجب قانون، دارندگان آن نسبت به کلیه اعمالی که در اجرای وظایف خود انجام می‌دهند از تعقیب جزایی، مدنی و اداری در امان باشند و منظور از مزایا، اعطای امتیازاتی به گروه خاصی از اشخاص است که اشخاص دیگر حق استفاده از آن را ندارند.

## توضیحات کلی در مورد مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی

گسترش حوزه فعالیت سازمان‌های بین‌المللی به عنوان یکی از تابعان حقوق بین‌الملل و جزء لاینفک روابط بین‌المللی موجب این شده است که مقرراتی حاکم بر وضعیت، مزایا و مصونیت‌های این سازمان‌ها و کارمندان و کارشناسان آن‌ها ایجاد گردد. بی‌تردید مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی یکی از مباحث عمده سازمان‌های بین‌المللی است. امروزه به دلیل تأسیس و ایجاد سازمان‌های بین‌المللی متعدد (اعم از جهانی، منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای) و تمایل روزافزون دولت‌ها به عضویت در سازمان‌های بین‌المللی و همین‌طور گستره جغرافیایی مقر سازمان‌های بین‌المللی که موجب شده است تا تعداد کشورهایی که

۱- عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۹، چاپ نوزدهم، ص ۱۰۸۱.

۲- همان، ص ۱۰۹۶.

۳- جعفری‌لنگرودی، محمدجعفر، ترمینولوژی حقوق، انتشارات گنج دانش، ۱۳۸۰، چاپ یازدهم، ص ۶۵۷.

۴- Garner, Bryan. A., Black's Law Dictionary, Eighth edition, West Publishing Co., 2004, p. 765.

۵- Ibid., p. 1234.

مقر این سازمان‌ها و ارکان فرعی آن‌ها یا جلسات و کنفرانس‌های آن‌ها در سرزمینشان واقع می‌شود، به نحو چشم‌گیری افزایش یابد. متعاقباً گستردگی حوزه جغرافیایی فعالیت سازمان‌های بین‌المللی موجب شده است تا دفاتر و ادارات حقوقی سازمان‌های بین‌المللی و دادگاه‌های داخلی کشورهای میزبان بخش قابل توجهی از فعالیت‌های خود را به مذاکره، تفسیر و پیگیری و حل و فصل اختلافات راجع به مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی اختصاص دهند. لازم به ذکر است که مفهوم مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی یک مفهوم نسبتاً جدید است. در قرن نوزدهم و تا زمان تأسیس جامعه ملل مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی تداوم مزایا و مصونیت‌های دیپلماتیک محسوب می‌شدند. حتی بند ۴ از ماده ۷ میثاق جامعه ملل هم نمایندگان اعضاء و جامعه ملل و کارمندان آن را در حین انجام وظایف خود از مزایا و مصونیت‌های دیپلماتیک برخوردار می‌دانست.<sup>۱</sup> البته در سال ۱۹۲۹ گزارشی از سوی رئیس شورای جامعه ملل منتشر شد که در آن اشاره شده بود که برابری مقامات جامعه ملل با مأموران دیپلماتیک از لحاظ نظری نادرست است.<sup>۲</sup>

اما بند ۲ ماده ۱۰۵<sup>۳</sup> و بند ۲ ماده ۱۰۰<sup>۴</sup> منشور ملل متحد معیار دیگری را مدنظر قرار داده است و آن ظهور مفهوم جدید مصونیت‌های بین‌المللی و جنبه منحصرأ بین‌المللی مسئولیت‌های دبیرکل و کارمندان سازمان است.

برخلاف میثاق جامعه ملل که به مزایا و مصونیت‌های دیپلماتیک اشاره داشت، بند ۲ ماده ۱۰۰ و بند ۲ ماده ۱۰۵ منشور ملل متحد، مزایا و مصونیت‌ها را صرفاً از جهت حصول اهداف سازمان ضروری دانسته است و واجد وصف بین‌المللی تلقی می‌نماید و تئوری

1- Marston, Geoffrey, The origin of the personality of International organizations in United Kingdom Law, International and Comparative Law Quarterly, Vol. 40, April 1991, p. 405.

2- Frey, Linda S., & Frey, Marsha, A Diplomatic Analogy: International Functionaries and their privileges, p. 2; available at Diplo Foundation Website: [www.diplomacy.edu/books/mdiplomacy\\_book/Frey\\_Frey/Frey\\_Frey.htm](http://www.diplomacy.edu/books/mdiplomacy_book/Frey_Frey/Frey_Frey.htm).

۳- بند ۲ ماده ۱۰۵ منشور ملل متحد مقرر می‌دارد: «نمایندگان اعضای ملل متحد و مأمورین سازمان از امتیازات و مصونیت‌های لازم برای اینکه بتوانند وظایفشان را که مربوط به سازمان است مستقلاً انجام دهند برخوردار خواهند بود».

۴- همچنین بند ۲ ماده ۱۰۰ منشور ملل متحد نیز مقرر می‌دارد: «هر عضو ملل متحد متعهد می‌شود که جنبه منحصرأ بین‌المللی مسئولیت‌های دبیرکل و کارمندان سازمان را محترم شمارد و در صدد برنیاید که آنان را در اجرای وظایفشان تحت نفوذ قرار دهد».

نمایندگی را که مبنای مصونیت‌های دیپلماتیک است مورد توجه قرار نمی‌دهد. تئوری مصلحت و وظیفه مبنای اعطای مزایا و مصونیت‌ها به سازمان‌های بین‌المللی است.<sup>۱</sup> مزایا و مصونیت‌های دیپلماتیک و کنسولی از جمله مباحث حقوق بین‌الملل است که بطور وسیع و گسترده مورد بحث و بررسی قرار گرفته‌اند. بنابراین در این تحقیق مورد بررسی و مذاقه قرار نمی‌گیرد و مطالعه بر روی مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی<sup>۲</sup> است.

درج مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی در منشور ملل متحد به عنوان الگوی سایر اساسنامه‌ها و اسناد مؤسس سازمان‌های بین‌المللی که بعد از جنگ جهانی دوم در صحنه روابط بین‌المللی پایه عرصه وجود گذاشته‌اند، پذیرفته شده است.<sup>۳</sup>

## منابع و اسناد و کنوانسیون‌های موجود در زمینه مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی

### ۱- اسناد مؤسس سازمان‌های بین‌المللی

اولین منبع موجود در زمینه مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی که بستر اصلی مزایا و مصونیت‌ها و زمینه تدوین جزئیات آن را فراهم می‌آورد، موادی است که در این ارتباط در اساسنامه یک سازمان بین‌المللی درج می‌شوند. برای مثال می‌توان به ماده ۱۰۵ منشور ملل متحد، ماده ۳۱ منشور سازمان وحدت آفریقا (اتحادیه آفریقا)، ماده ۳۴ منشور جدید سازمان کنفرانس اسلامی و بند ۸ ماده ۶ منشور سابق آن سازمان و مواد ۱۳۳ و ۱۳۴ و ۱۳۵ منشور سازمان کشورهای آمریکایی اشاره کرد.

1- Shaw, Malcolm, International Law, CUP, Fifth Edition, 2003, p. 1207.

2- International privileges and immunities

۳- خواه در یک یا چند ماده از معاهده مؤسس و یا در اسناد جداگانه‌ای موسوم به کنوانسیون یا معاهده

مزایا و مصونیت‌ها آمده باشد.



## ۲- معاهدات یا کنوانسیون‌های ناظر بر مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی

معمولاً در اسناد مؤسس سازمان‌های بین‌المللی پیش‌بینی می‌شود که رکن صلاحیت‌دار آن سازمان اقدام به تدوین جزئیات مزایا و مصونیت‌ها در قالب کنوانسیون مزایا و مصونیت‌ها نماید. برای مثال می‌توان به کنوانسیون ۱۹۴۶ مزایا و مصونیت‌های سازمان ملل متحد، کنوانسیون ۱۹۴۷ مزایا و مصونیت‌های آژانس‌های تخصصی، موافقتنامه ۱۹۵۹ مزایا و مصونیت‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، کنوانسیون ۱۹۶۵ مزایا و مصونیت‌های سازمان وحدت آفریقا (اتحادیه آفریقا)، پروتکل ۲۰۰۴ مزایا مصونیت‌های اتحادیه اروپا، موافقتنامه ۱۹۷۶ مزایا و مصونیت‌های سازمان کنفرانس اسلامی، موافقتنامه ۱۹۴۹ مزایا و مصونیت‌های سازمان کشورهای آمریکایی، موافقتنامه ۱۹۹۶ وضعیت حقوقی سازمان همکاری اقتصادی (اگو) و نمایندگان دولت‌های عضو و کارمندان بین‌المللی آن، موافقتنامه ۱۹۵۱ وضعیت سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناو) و نمایندگان دولت‌های عضو و کارمندان بین‌المللی آن، و کنوانسیون ۱۹۴۹ مزایا و مصونیت‌های شورای اروپا اشاره کرد.

## ۳- موافقتنامه‌های مقرر<sup>۱</sup>

موافقتنامه‌های مقرر وضعیت حقوقی سازمان را در سرزمینی که آن سازمان به فعالیت مشغول است، معین می‌کنند.<sup>۲</sup> در این موافقتنامه‌های دو جانبه ضمن تعیین محدوده مقرر سازمان، به مسئولیت‌های دولت میزبان<sup>۳</sup> در قبال سازمان مربوط اشاره می‌شود. ضمناً سازوکار حل و فصل اختلافات ناشی از اجرا یا تفسیر این موافقتنامه‌ها نیز در خود آن‌ها پیش‌بینی می‌شود. به عنوان نمونه می‌توان به موافقتنامه مقرر میان ایالات متحده آمریکا و سازمان ملل متحد ۱۹۴۷، موافقتنامه مقرر میان سوئیس و سازمان ملل متحد ۱۹۴۶، موافقتنامه مقرر بین ایالات متحده آمریکا و سازمان کشورهای آمریکایی ۱۹۹۲، موافقتنامه مقرر بین اتریش و سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) ۱۹۷۴، موافقتنامه مقرر بین

1- Headquarters Agreements

۲- فلسفی، هدایت‌الله، حقوق بین‌الملل معاهدات، فرهنگ نشر نو، ۱۳۸۳، چاپ دوم، ص ۷۷۱.

3- Host state

هلند و سازمان منع سلاح‌های شیمیایی ۱۹۹۷، موافقتنامه مقرر بین ایران و سازمان همکاری اقتصادی (اگو) راجع به مزایا و مصونیت‌های دبیرخانه اگو ۱۹۹۶ اشاره کرد.<sup>۱</sup>

#### ۴- تصمیمات و آراء مراجع قضایی بین‌المللی در رابطه با مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی

در صورت بروز اختلاف راجع به مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی، سازوکارهای حل و فصل اختلافات که در موافقتنامه‌های مقرر یا کنوانسیون‌های مزایا و مصونیت‌ها پیش‌بینی شده است به کار گرفته خواهند شد. علاوه بر مذاکره و میانجیگری و مساعی جمیله رجوع به مراجع داوری و قضایی از جمله دیوان بین‌المللی دادگستری و تقاضای رأی مشورتی از آن مراجع، روش مناسبی جهت حل و فصل اختلافات راجع به مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی است. برای مثال می‌توان به آراء مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری در قضایای ذیل اشاره کرد:

- التزام به داوری بر طبق بخش ۲۱ موافقتنامه مقرر بین ایالات متحده و سازمان ملل متحد (قضیه دفتر سازمان آزادیبخش فلسطین).
- التزام اعمال بخش ۲۲ ماده ۶ کنوانسیون مزایا و مصونیت‌های سازمان ملل متحد (قضیه مازیلو).
- اختلاف مربوط به مصونیت قضایی گزارشگر ویژه کمیسیون حقوق بشر (قضیه کمارآسامی).

علاوه بر منابع پیشگفته، بیانیه‌های دفاتر و مشاوران حقوقی سازمان‌های بین‌المللی، عملکرد و رویه سازمان‌های بین‌المللی و همچنین آراء دادگاه‌های داخلی کشورها راجع به مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی در موارد اختلافی، نقش بسزایی در تعیین گستره مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی داشته‌اند.

---

۱- لازم به ذکر است که سازمان‌های بین‌المللی برای تأسیس دفاتر خود یا برگزاری کنفرانس‌ها و اجلاس‌های خود در سرزمین هر کشوری، اقدام به انعقاد موافقتنامه‌هایی راجع به مزایا و مصونیت‌های سازمان در سرزمین آن کشور می‌نمایند.

هدف اصلی از نگارش کتاب در رابطه با موضوع مورد بحث، ارائه یک تصویر شفاف از مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و کارکنان آن‌ها می‌باشد که مورد اخیر به ویژه باتوجه به تنوع فعالیت سازمان‌های بین‌المللی و کارمندان شاغل در این سازمان‌ها که در پست‌ها و رده‌های مختلف انجام وظیفه می‌نمایند نیاز به بررسی بیشتر جهت درک دقیق حوزه مصونیت‌ها و مزایای کارکنان مختلف آن سازمان دارد. بدین منظور برخی از کنوانسیون‌های مزایا و مصونیت‌ها و موافقتنامه‌های مقرر مورد مطالعه و بررسی قرار خواهد گرفت.

از آنجا که فعالیت‌های سازمان‌های بین‌المللی رو به گسترش است و بر اساس واقعیات اجتماعی- حقوقی موجود، ممکن است هر فعالیت یا اقدامی از جانب سازمان، خسارات یا تبعاتی را به دنبال خود داشته باشد. لذا علاوه بر بررسی ماهوی قواعد مربوط به هر موضوع در عرصه مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی، شایسته است مسائل مربوط به حل و فصل اختلافات را نیز مطرح نموده تا گستره مزایا و مصونیت‌ها مشخص گردد. لذا اهمیت و ضرورت بررسی نظام حل و فصل اختلافات در عرصه مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی کمتر از بررسی قواعد مطروحه در این عرصه نمی‌باشد. سؤالی که مطرح می‌شود این است که اختلافات ناشی از اعمال مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی چگونه حل و فصل می‌شوند؟

یکی از مسائلی که حائز اهمیت می‌باشد بحث مزایا و مصونیت کارمندان محلی سازمان‌های بین‌المللی است. در این راستا یکی از سؤالات مهم این است که گستره مزایا و مصونیت‌های کارمندان محلی تا چه حد می‌باشد؟

یکی دیگر از سؤالاتی که در پی پاسخ به آن هستیم این است که آیا در مواقعی که کارمندان سازمان‌های بین‌المللی از موقعیت خود به عنوان مأمورین رسمی بین‌المللی سوء استفاده نمایند، دولت میزبان قادر است دکرترین عنصر نامطلوب<sup>۱</sup> را که در حقوق دیپلماتیک رایج است، به کارمندان مربوط منتسب نماید؟ در مورد نمایندگان دولت‌ها نزد سازمان‌های بین‌المللی وضع چگونه است؟

طرح این سؤال به این جهت است که در کنوانسیون‌های مزایا و مصونیت‌ها در بخش مربوط به کارمندان و نمایندگان دولت‌ها نزد سازمان‌های بین‌المللی، ادبیاتی در خصوص عنصر ناطلوب یا مفاهیم مشابه به چشم نمی‌خورد.

آیا سند مسافرتی که برای سفرهای رسمی و مأموریت‌های کارمندان و کارشناسان و نمایندگان سازمان ملل متحد صادر می‌شود، برای کارمندان و کارشناسان سازمانهای بین‌المللی دیگر نیز از سوی سازمان‌های مربوط صادر می‌گردد؟

آیا سازمان‌های بین‌المللی جهانی و منطقه‌ای به یک میزان از مزایا و مصونیت‌های بین‌المللی برخوردارند؟

آیا مصونیت قضایی سازمان‌های بین‌المللی مطلق است یا با محدودیت مواجه است؟ و نهایتاً احراز این که برخورداری سازمان‌های بین‌المللی از مزایا و مصونیت‌ها بر مبنای حقوق قراردادی است یا حقوق بین‌الملل عرفی؟

طرح این سؤال بدین جهت است که احتمال دارد دولتی عضو کنوانسیون مزایا و مصونیت‌های سازمان مربوط نباشد و یا دولت میزبان با سازمان مربوط موافقتنامه مقرر منعقد نکرده باشد؛ در این صورت این امر اهمیت می‌یابد که آیا سازمان مذکور می‌تواند بر مبنای حقوق عرفی از مزایا و مصونیت‌ها برخوردار شود یا نه؟

مسائل مذکور در رابطه با سازمان‌های بین‌المللی<sup>۱</sup> ذیل مورد بررسی قرار خواهد گرفت:

- ۱- سازمان ملل متحد (UN)<sup>۲</sup>
- ۲- سازمان کشورهای آمریکایی (OAS)<sup>۳</sup>
- ۳- سازمان کنفرانس اسلامی (OIC)<sup>۴</sup>
- ۴- سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (NATO)<sup>۵</sup>
- ۵- سازمان کشورهای صادرکننده نفت (OPEC)<sup>۱</sup>

۱- منظور از سازمان‌های بین‌المللی در این تحقیق سازمان‌های بین‌المللی بین‌الدولی است. ضمناً وضعیت خاص کمیته بین‌المللی صلیب سرخ نیز بررسی و تبیین می‌گردد. صلیب سرخ به‌طور رسمی یک سازمان غیردولتی است ولی از نظر وظایفی که دارد تقریباً به مثابه یک سازمان بین‌المللی عمومی عمل می‌کند.

2- United Nations

3- Organization of American States

۴- نام این سازمان در نشست وزرای خارجه کشورهای عضو در آستانه (۲۸ ژوئن ۲۰۱۱) به سازمان همکاری اسلامی (Organization of Islamic Cooperation) تغییر یافت.

5- North Atlantic Treaty organization

- ۶- سازمان منع سلاح‌های شیمیایی (OPCW)<sup>۱</sup>
- ۷- سازمان همکاری اقتصادی (ECO)<sup>۲</sup>
- ۸- اتحادیه اروپا (EU)<sup>۳</sup>
- ۹- اتحادیه آفریقا (AU)<sup>۴</sup>
- ۱۰- شورای اروپا (COE)<sup>۵</sup>
- ۱۱- آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (IAEA)<sup>۶</sup>
- بنا به مراتب مذکور در فصل اول، به تشریح مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی می‌پردازیم.
- در فصل دوم مزایا و مصونیت‌های کارمندان و کارشناسان بین‌المللی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرند. فصل سوم در خصوص مزایا و مصونیت‌های هیئت‌های نمایندگی و نمایندگان دولت‌ها نزد سازمان‌های بین‌المللی می‌باشد.
- لازم به توضیح است که در هر فصل قضایا و مباحث مربوط به حل و فصل اختلافات در کنار مزایا و مصونیت‌های مربوط مورد بررسی قرار می‌گیرد.

---

1- Organization of Petroleum Exporting Countries  
2- Organization for the Prohibition of Chemical Weapons  
3- Economic Cooperation Organization  
4- European Union  
5- African Union (formerly Organization of African Unity)  
6- Council of Europe  
7- International Atomic Energy Agency